
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ιωάννης ΓΚΙΟΣΟΣ

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να αναλύσει την έννοια του Ολυμπισμού, να ορίσει το αντικείμενο της Ολυμπιακής-Αθλητικής Παιδείας και να παρουσιάσει τα θεωρητικά μοντέλα πάνω στα οποία στηρίζεται η τελευταία.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα: Όταν θα έχετε μελετήσει αυτό το κεφάλαιο, θα μπορείτε να:

- Περιγράφετε το ιδεολογικό πλαίσιο των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων
- Απαριθμείτε τις αξίες του Ολυμπισμού
- Αναγνωρίζετε τους σκοπούς της Ολυμπιακής-Αθλητικής Παιδείας
- Συσχετίζετε τον Ολυμπισμό με την Ολυμπιακή-Αθλητική Παιδεία
- Κατονομάζετε τα θεωρητικά μοντέλα της Ολυμπιακής-Αθλητικής Παιδείας
- Αντιπαραθέτετε τα μοντέλα μεταξύ τους.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Το κεφάλαιο χωρίζεται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα αναλύεται ο Ολυμπισμός ως ιδεολογικό μοντέλο των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων. Στην επόμενη ενότητα γίνεται μια εννοιολογική προσέγγιση του όρου Ολυμπιακή-Αθλητική Παιδεία και μια ιστορική αναδρομή των προσπαθειών για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης Ολυμπιακής-Αθλητικής Παιδείας. Στην τρίτη και τελευταία ενότητα παρουσιάζονται τα θεωρητικά μοντέλα ηθικής ανάπτυξης και μάθησης που σχετίζονται με την Ολυμπιακή-Αθλητική Παιδεία.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Ολυμπισμός

Στο όνομα όλων των συμμετεχόντων, υπόσχομαι ότι θα λάβω μέρος σ' αυτούς τους Ολυμπιακούς Αγώνες με σεβασμό και τήρηση των κανόνων που τους διέπουν, με γνήσιο αθλητικό πνεύμα, για τη δόξα του αθλητισμού και την τιμή των ομάδων μας.

Ολυμπιακός όρκος των αθλητών

1.1. Έννοια και ορισμοί

Αν και η χρήση του όρου «Ολυμπισμός» (αλλά και των συναφών και συνήθως συνωνυμικά χρησιμοποιούμενων όρων «Ολυμπιακή Κίνηση», «ολυμπιακή ιδέα», «ολυμπιακό πνεύμα») είναι ευρέως διαδεδομένη, παρ' όλα αυτά σαφής και συγκεκριμένος ορισμός του δεν υπάρχει. Ανατρέχοντας στον Ολυμπιακό Καταστατικό Χάρτη, θα διαπιστώσει κανείς ότι οι αναφορές στον Ολυμπισμό παραθέτουν απλώς τη φύση του και το σκοπό του, αλλά όχι τον ορισμό του. Για παράδειγμα, αναφέρουν:

Ο Ολυμπισμός είναι μια φιλοσοφία ζωής που εξαίρει και συνδυάζει σ' ένα ισορροπημένο σύνολο τις αρετές του σώματος, της θέλησης και του πνεύματος. Ο Ολυμπισμός προωθεί έναν τρόπο ζωής που στηρίζεται στη χαρά της προσπάθειας, στην εκπαιδευτική αξία του καλού παραδείγματος και στο σεβασμό των οικογενειακών θεμελιωδών ηθικών αρχών.¹

Η ακόμα:

«Σκοπός της Ολυμπιακής Κίνησης είναι να συμβάλει στην οικοδόμηση ενός ειρηνικού και καλύτερου κόσμου, εκπαιδύοντας τη νεολαία μέσω του αθλητισμού, που θα αναπτύσσεται χωρίς καμία διάκριση και σύμφωνα με το Ολυμπιακό πνεύμα, το οποίο στηρί-

1. Δεύτερη βασική αρχή Ολυμπιακού Καταστατικού Χάρτη, στο Νάσκου-Περγάκη, Π., & Παναγιωτόπουλος, Δ., *Αθλητισμός και Φυσική Αγωγή*, Εκδόσεις Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1993, σ. 80.

ζεται στην αμοιβαία κατανόηση, τη φιλία, την αλληλεγγύη και το «καλώς αγωνιζέσθαι».²

1.2. Οι ορισμοί του Κουμπερτέν

Η έννοια του Ολυμπισμού καθιερώθηκε τον προηγούμενο αιώνα από τον ιδρυτή του σύγχρονου Ολυμπιακού κινήματος, το Γάλλο αριστοκράτη βαρόνο Πιέρ ντε Κουμπερτέν. Ο Κουμπερτέν γεννήθηκε στο Παρίσι το 1863 από πλούσια οικογένεια ευγενών, ιταλικής καταγωγής. Σπούδασε πολιτικές επιστήμες και, έχοντας απορρίψει την ιδέα στρατιωτικής καριέρας, που άρμοζε στην κοινωνική του θέση, αποφάσισε να ασχοληθεί με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη χώρα του, επηρεασμένος από την εκπαιδευτική πείρα του στην Αγγλία και τη Βόρεια Αμερική. Ο αθλητισμός ήταν τότε αναπόσπαστο εκπαιδευτικό στοιχείο στα αγγλικά σχολεία και αυτό εντυπωσίασε ιδιαίτερα τον Κουμπερτέν. Πολλοί υποστήριζαν μάλιστα εκείνη την εποχή ότι η αποτελεσματικότητα της αγγλικής πολεμικής μηχανής οφειλόταν στην αθλητική αγωγή που δινόταν στα αγγλικά σχολεία.

Ο Κουμπερτέν όμως, επηρεασμένος από την αρχαιοελληνική παράδοση (θεωρεί την αρχαία Ελλάδα ως πρότυπο σε θέματα παιδείας) και προσπαθώντας να συνδυάσει τον ελληνικό πολιτισμό με το χριστιανικό ήθος, προσδίδει μια άλλη διάσταση στη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό ευρύτερα. Κατά τη γνώμη του, ο αθλητισμός δεν αποτελεί μόνο το πιο πρόσφορο, ταχύ και αποτελεσματικό μέσο διαμόρφωσης του ατόμου, μα και το πιο άμεσο όχημα επικοινωνίας, κατανόησης και ειρηνεύσης των ανθρώπων.³ Στις 25 Νοεμβρίου 1892 σε μία ομιλία του στη Σορβόνη στο Παρίσι με θέμα «Φυσική αγωγή στο σύγχρονο κόσμο» ανακοίνωσε την πρόθεσή του να αναβιώσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Το θέμα της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων στη σύγχρονη εποχή δεν ήταν ιδέα του Κουμπερτέν. Από συστάσεως του νεοελληνικού κράτους, Έλληνες λόγιοι κατέβαλλαν προσπάθειες για την αναβίωσή τους. Η πλέον σοβαρή προσπάθεια εκδηλώνεται από τον Ε. Ζάππα και έχει ως αποτέλεσμα τη διοργάνωση τεσσάρων Ζάππειων Ολυμπιάδων, το 1859, το 1870, το 1875 και το 1889.⁴ Δύο χρόνια αργότερα ιδρύεται η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή

2. Έκτη βασική αρχή Ολυμπιακού Καταστατικού Χάρτη, ό.π., σ. 81.

3. Durantez, C., *Pierre de Coubertin: Ο ανθρωπιστής, Πρακτικά Τριακοστής Συνόδου Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, Αρχαία Ολυμπία 1996*, σ. 73.

4. Περισσότερα για τις προσπάθειες αναβίωσης των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, βλ. Γιαννάκης, Θ., *Ζάππειες και σύγχρονες Ολυμπιάδες*, Αθήνα 1997.

και ανατίθεται στην Αθήνα η διεξαγωγή των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων.

Αναζητώντας πηγές που σχετίζονται με την εισαγωγή της έννοιας του Ολυμπισμού στα γραπτά κείμενα του Κομπερτέν, φαίνεται ότι ο όρος δημιουργείται και εμφανίζεται προοδευτικά από το 1909 και ύστερα.⁵ Ο Κομπερτέν αναφέρεται σε ένα σύνολο προτάσεων-αξιών, ή αλλιώς σε μια ανθρωπιστική «ηθική». Ακριβής προσδιορισμός αυτών των αξιών δεν υπάρχει. Όμως στα κείμενα του Κομπερτέν βρίσκουμε τις βασικές αξίες του φιλελευθερισμού του 19ου αιώνα και του φιλελεύθερου ανθρωπισμού, όπως την ισότητα, το σεβασμό για τους άλλους, τον ορθολογισμό, την κατανόηση, την αυτονομία και την υπεροχή.⁶ Αργότερα προσδιορίζει τον Ολυμπισμό ως μια διανοητική κατάσταση που πηγάζει από τη διπλή λατρεία, αφενός της προσπάθειας (που την αντιλαμβάνεται ως μια προσπάθεια υπέρβασης) και αφετέρου της ευρυθμίας (που την αντιλαμβάνεται ως αγάπη του μέτρου).⁷ Η πνευματική αυτή θέση βασίζεται σε πέντε σημεία:⁸

- Ενότητα νου και σώματος (ο ίδιος ο Κομπερτέν μιλάει για σώμα, νου και χαρακτήρα)
- Ανάπτυξη ικανοτήτων
- Αμεροληψία
- Ευγενής άμιλλα
- Ειρήνη.

Το 1935, ο Κομπερτέν στο άρθρο του *Οι φιλοσοφικές βάσεις του σύγχρονου Ολυμπισμού* ορίζει τα στοιχεία του Ολυμπισμού:

- Μια θρησκεία του αθλητισμού (Ο Κομπερτέν προσπάθησε να συνδέσει τον αθλητισμό με τη θρησκεία στα πρότυπα της αρχαιοελληνικής παράδοσης χωρίς επιτυχία. Από αυτή την προσπάθεια έμειναν όμως τα τελετουργικά χαρακτηριστικά του Ολυμπισμού, που συνειδητά εισήγαγε ο Κομπερτέν.)
- Μια αξιολογική αριστοκρατία, μια ελίτ
- Ιπποτισμός (εννοώντας τη συντροφικότητα και το συναγωνισμό)

5. Lardy, F., *Ο Ολυμπισμός στην αρχή και το τέλος του 20ού αιώνα*, Πρακτικά Εικοστής Ογδού Συνόδου Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, Αρχαία Ολυμπία 1988, σ. 57.

6. Parry, J., *Οι ηθικές και πολιτιστικές διαστάσεις του Ολυμπισμού και η εφαρμογή τους στην εκπαίδευση*, Πρακτικά Τριακοστής Συνόδου Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, Αρχαία Ολυμπία 1994, σ. 205.

7. Lardy, F., *ό.π.*, σ. 56

8. Κατά το Γερμανό διανοητή Omno Grupe (1997), βλ. σχετικά Parry, J., *Ηθικές πτυχές της Ολυμπιακής Ιδέας*, Πρακτικά 3ης Διεθνούς Συνόδου Εκπαιδευτικών και Στελεχών Ανώτατων Ιδρυμάτων Φυσικής Αγωγής, Αρχαία Ολυμπία 1997, σ. 4.

- Εκεχειρία
- Ρυθμός (εννοώντας τα τέσσερα χρόνια που μεσολαβούν ανάμεσα σε δύο διαδοχικές Ολυμπιάδες)
- Κάλλος
- Ειρήνη
- Ο ενήλικας άνδρας (για τον Κουμπερτέν οι Ολυμπιακοί Αγώνες πρέπει να αφορούν μόνο τους άνδρες).

1.3. Οι ορισμοί των επιγόνων του Κουμπερτέν

Η ασάφεια γύρω από τον ορισμό του Ολυμπισμού, που αφήνει ο Κουμπερτέν, συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας. Το 1981 στο Ολυμπιακό Συνέδριο του Μπάντεν-Μπάντεν γίνεται εκτενής συζήτηση και υποβάλλονται προτάσεις για έναν ορισμό του Ολυμπισμού. Καμία όμως δεν περιλαμβάνεται στον Ολυμπιακό Καταστατικό Χάρτη. Απ' αυτές ξεχωρίζουν αυτή του μέλους της ΔΟΕ R. Calpner, που ορίζει τον Ολυμπισμό ως τον αθλητισμό στην υπηρεσία του ανθρώπου, όπου και αν βρίσκεται.⁹

Στη Γερμανία, ο διανοητής Ommo Grure επαναφέρει τη συζήτηση του Ολυμπισμού γύρω από τα θέματα των αξιών και διακρίνει ορισμένες βασικές αρχές από τις οποίες πηγάζουν οι αξίες:

- Η αρχή της σωματικής και πνευματικής αρμονίας, που στοχεύει στην αρμονική εξέλιξη του ατόμου, απορρίπτοντας τη μονόπλευρη σωματική άσκηση
- Η ιδέα της «αυτοεξέλιξης» και «αυτοολοκλήρωσης» μέσα από υψηλές επιδόσεις, που επιδιώκει την ολοκλήρωση της προσωπικότητας, το δρόμο για έναν καλύτερο εαυτό
- Η ιδέα του ερασιτεχνισμού, που ο Grure ερμηνεύει ως μορφή αυτοπειθαρχίας, ως έκκληση για «αθλητική συνείδηση», η οποία προστατεύει τον αθλητή από τη «μανία της νίκης», από το να θέλει να είναι «μονομάχος στον ιππόδρομο»
- Η εθελοντική υπακοή σε κανόνες και ηθικές αρχές, η αποδοχή του «καλώς αγωνιζεσθαι» και η «απόρριψη αδικαιολόγητων πλεονεκτημάτων».¹⁰

9. Lekarska, N., *Ολυμπισμός: αξίες και ξεπερασμένα στοιχεία*, Πρακτικά Εικοστής Έκτης Συνόδου Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας, Αρχαία Ολυμπία 1996, σ. 81.

10. Gessman, R., *Η έννοια του καλώς αγωνιζεσθαι στην ολυμπιακή εκπαίδευση και η εφαρμογή της στα σχολεία*, Πρακτικά 1ης Κοινής Διεθνούς Συνόδου για Εκπαιδευτικούς και Υπεύθυνους Ανώτατων Ιδρυμάτων Φυσικής Αγωγής, Αρχαία Ολυμπία 1993, σ. 2.

